

AZ OROSZ GRAMMATIKA TANÍTÁSA A KEZDŐ SZAKASZBAN KÜLFÖLDIEKNEK

Nemrég jutott el hozzánk Valentyina Ivanovna Osztapenko *Az orosz grammatika tanítása a kezdő szakaszban külföldieknek* című munkája, amely jó néhány ok miatt figyelmet érdemel a hazai oroszoktatás szemszögéből is.

1. A 4 évtizedes múltra visszatekintő hazai oroszoktatás módszertana tudományos alapon nyugvó grammatikatanítási elmélettel lényegében még ma sem rendelkezik minden vonatkozásban.
2. Az általános iskolai gyakorlat szakított a hagyományos, ún. vertikális esettanítással globálisan, de senki sem indokolta egyértelműen a horizontális esettanítás prioritását, az előbbinél eredményesebb mivoltát (csupán pécsi, szigetvári és szombathelyi részkísérletekről tudunk, amelyek ezt megcélzották a 70-es évek végén).
3. Az általános iskolai orosz nyelvtani anyag keretében — a főnévragozásban pl. — a mai tankönyvirási (s a ráépülő tanítási) gyakorlat nem viszi végig következetesen a horizontális esettanítást (a 7. osztályos tankönyv pl. „viszszacsempészi” a vertikális rendszer elemeit; vö. pl.: 31. lap, 38. lap stb.).
4. A hazai általános és középiskolai orosz tanárok egy része előtt talán nem ismeretes, hogy az orosz grammatika külföldieknek történő tanítása esetében a szovjet és más külföldi gyakorlatban (pl. a bolgár) egy sor olyan kérdés beigazolódott, ami nálunk még vitatéma (vö. pl. K. I. Pehlivanova—M. Ny. Lebegyeva *Az orosz nyelvtan illusztrációkban* c. könyvét, mely a horizontális esettanításra épül, s nálunk is kapható).
5. Annak ellenére, hogy V. I. Osztapenko a *felhívte* orosz tanulásához óhajt segítséget adni (ezért ajánlható a könyv a felsőoktatásnak és a TIT keretében történő oroszoktatásnak is), az általános iskolai orosz tanárnak sok vonatkozásban jelenthet az anyag elméleti alapvetést is, illetve a kommunikatív igényű grammatikatanításhoz újabb gyakorlattípusokkal való ismerkedési lehetőséget is, hiszen az általános iskolai tankönyvek az esetek jelentős részében nem adnak elegendő gyakorlatot bizonyos grammatikai jelenségek automatizálási szintű bevéséséhez, rögzítéséhez.

Négy szófaj (főnév, melléknév, néhány névmás, ige) tanításának elméleti és gyakorlati irányultságú kifejtését tartalmazza a 143 lapnyi terjedelmű könyvecske, mely a *főnévi esetrendszer* tanításának szenteli a legnagyobb teret és figyelmet (8—62. lap), ami e szófaj *gyakoriságával* magyarázható, illetve azzal, hogy a kezdő szakasz szókincsminimumának kb. az 50%-a főnév (16. lap).

A *funkcionális* (és nem mechanikus) *esettanítás* vázolásakor, az esetek tanítási *sorrendje* bemutatásakor Osztapenko O. M. Arkagyjeva *Az esetek használata a beszédben* (M., 1975.) című munkájára támaszkodik, amelyben a szerző tudományos alapon dolgozta ki az esettanítás lényeges nyelvészeti, metodológiai és metodikai alapjait.

Osztapenko egy sor olyan nyelvoktatási fogalmat érint, használ, „támaszt fel”, öltöztet új ruhába ebben a könyvben, amelyek a hazai oroszoktatásban mintha itt-ott megkoptak volna: „a tanítás *tudatos* folyamata” (5—6. lap); a grammatikai anyag bevésésére szánt tankönyvi feladatokhoz pótlólagos gyakorlatokat csak *tapasztalt* szaktanár állítson össze (4. lap); a második nyelv tanulása esetén a kezdő szakasz *igen felelős szakasz* (6. lap); az esethasználat horizontális rendszer szerinti eredményes elsajátításához a *főnevek nemének* alapos ismerete szükségeseltetik (13. lap); különbség van a „*formális*” (nem kommunikatív igényű) és az ún. nyelvi (a beszédben aktívan realizálható, használható) gyakorlatok között (13. lap); a *tanulók anyanyelvi rendszerére* való támaszkodás nem hanyagolható el ma sem (17—18. lap); az auditív ráhatás (hangsúlyt anyag) mellett ki kell aknázni a *vizuális szemléltetés* (táblázatok; összefoglaló táblázat az esetszervezésről stb.) lehatóságait is (5. lap); a *hangsúlytípusokkal* való gyakorlati síkú megismerkedés elengedhetetlen követelmény a kezdő szakaszban (88. lap); a „vid”-kategória megtanulhatatlanságának, megtaníthatatlanságának „mitoszával” le kell számolni (98—99. lap) stb.

V. I. Osztapenko könyve 3. kiadása az orosz idegen nyelvként tanító tanárok könyvtára sorozatban jelent meg 11 800 példányban, ami elég kevés. De változatlanul úgy érezzük, hogy ez a munka a hazai oroszoktatás elméletében és gyakorlatában még nem kapta meg azt a helyet és szerepet, ami megilleti.

Russzkij jazik, Moszkva, 1987.

H. TÓTH ERIKA